

Millətli millət edən, onu itibartmağa qoymayan, əsəni-soraqını uzaqlara aparandan belə insanlardır, onların nəci bəşərdir. Azərbaycan xalqının mücahidə və mübarizələrdə dolu tarixində belə örnəklər çoxdur. Bütün bunların sayəsində xalqımız milli-mənəvi dəyərlərini, dövlətlik ənənələrini saxlamış və bu günkü müstəqillik zirvəsinə ucaldı bilmişdir. Tanrının bizlərə bəxş etdiyi Heydər Əliyev kimi böyük şəxsiyyətlər olmasaydı, biz nə o ucalığa yüksələ bilərdik, nə də ki orada duruşa gətirə bilərdik. Bunları yazmaqda müstəqilliyimizə aparan yolumu nə qədər çətin, mürəkkəb olduğunu göstərməklə yanaşı, 90-cı illərin başlanğıcında baş verən, lakin indiyədək çoxlarına məlum olmayan bir tarixçəni vərəqləmək istərdik. Söhbət 1990-cı ilin 20 Yanvar hadisəsi ərəfəsində Gəncə şəhərində yaşanan bir olaydan, daha doğrusu, bir insanın şücaətindən gedir.

Onun haqqında çox az deyilib, çox az yazılıb. Ancaq onu Azərbaycan xalqı daha yaxından tanımalıdır. Çünki illər keçdikcə tarix bizi o qanlı-qadali illərdən uzaqlaşdırır. Dünyaya yeni nəsilər gəlir. Bizlər – o hadisələrin canlı şahidləri sağdıq, ən kiçik detallı belə yazıb övladlarımızı çatdırmalıyıq ki, onlar da öz övladlarına nə isə deyə bilsinlər.

Həmin şəxsi təqdim edirik: Yusif Həsənzadə oğlu Məmmədov. 1949-cu ildə Daşkəsən rayonunda dünyaya göz açıb. 1971-ci ildə Gəncə Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini, 1979-cu ildə Miliş (indiki Polis) Akademiyasını, 1998-ci ildə T.Şevçenko adına Ukrayna Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsini bitirib. Nə az, nə çox, düz 28 il polis orqanlarında işləyib, sahə mütəxəllifindən idarə rəisi vəzifəsində də yüksəlib. 2003-cü ildə polkovnik-leytenant rütbəsi ilə yaşına görə ehtiyata buraxılıb. İşlədiyi müddətdə bir sıra mükafatlara, fəxri fərmanlara və medallara layiq görülüb. Çox səmimi, məhraban və təvəzük insanıdır. Hazırda Gəncə şəhəri Ağsaqqallar və Veteranlar Şurasının sədridir. Gözəl ailə başçısıdır.

Yusif müəllimin göstərdiyi şücaətdən danışmaq üçün 90-cı illərin əvvəllərinə qayıtmalıyıq.

Tələ hər kəsə bir ömür payı bəxş edib. İnsan ömrünün fəlsəfi illərin sayında deyil, onun mahiyyətindədir. Heç vaxt iki ömür bir-birinə bənzəmir. Əgər onlar bütün çağları ilə bir-birinə oxşasaydılar, həyatın sonu bitərdi, insan sosial varlıq olaraq heç bir mahiyyət daşımazdı. Bəzən görürsən ki, bir anın, bir dəqiqənin içində göstərdiyi hünərə və şücaətə görə, tarix əsrlər boyu həmin insanı sinəsində daşıyır.

Belə insanları tarix sinəsində daşıyır

Həmin vaxtlar Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Siyasi Bürosunun Baş katibi işləyən Mixail Qorbaçov 1990-cı il yanvarın 15-də «Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində və bəzi başqa rayonlarda fəvqəladə vəziyyətin elan edilməsi haqqında» SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fərmanını imzaladı. İki gün sonra yanvarın 17-də mətbuatda işıq üzü görün fərmanla tanış olduqda hiss olunurdu ki, Azərbaycan xalqına qarşı Kremldən ciddi və dəhşətli cəza tədbirləri hazırlanıb.

M.Qorbaçovun imzaladığı fərmanın 7-ci bəndində yazılmışdı: «Müqəssirləri məsuliyyətə cəlb etmək üçün Bakı, Gəncə şəhərlərində və digər yaşayış məntəqələrində qadağan saatları tətbiq olunmaqla, hər cür lazımı tədbirlər görülsün...». Burada qaranlıq, başa düşülməsi mümkün olmayan nə var idi ki?! Bakı və Gəncə şəhərlərində dəhşətli qırğınlar törədilməli, xalqın milli azadlıq hərəkatı böğülməli və Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətini Ermənistan SSR-yə birləşdirməli idi, vəssalam. M.Qorbaçovun azərbaycanlılara qarşı patoloji nifrəti, ermənilərə isə hüsn-rəğbəti açıq-aşkar hiss olunurdu. Baxmayaraq ki, münafiçini yaradan da, onu alovlandırandan da ermənilər idilər. Ermənilər dövlət səviyyəsində monoetnik siyasət apararaq azərbaycanlıları minilliklər boyu yaşadıqları tarixi torpaqlarından qovub çıxardırdılar. Onlar hətta bunu bir neçə dəfə Sovet imperiyasının sərt qanunlarının təyinatı etdiyi dövərlərdə həyata keçirmişdilər.

Yəni demək istəyirik ki, 20 Yanvar qatliamı Kremlin ermənilərə havadarlığı və M.Qorbaçovun diriyoqluğu ilə uzun illər hazırlanan mənfur planın bir bəndi, bir hissəsi idi.

Yuxarıda deyildiyi kimi, qırğın Bakı ilə bərabər, Azərbaycanın ikinci böyük şəhəri olan Gəncədə də törədilməli idi. Sovet qoşun bölmələrinin bir hissəsi Gəncə aeroportunda qorurlaşmışdı və onlar Moskvadan gəndərilən silah-sursat, hərbi texnika və canlı qüvvə dolu vaqonları səbirsizliklə gözləyirdilər. Həmin vaqonlar yanvarın 19-da axtarılmış Gəncəyə çatdırılmalı və yanvarın 20-ə keçən gecə Bakı ilə eyni vaxtda Gəncəyə hücum başlanmalı idi. O vaxtlar Azərbaycan SSR DİN-

nin Sosial Dövlət Əmlakını Dağıdınları qarşı Mübarizə İdarəsinin Gəncə şəhəri üzrə bölmə rəisi işləyən polkovnik-leytenant Yusif Məmmədov olmasaydı, bu faciə qaçılmaz olacaqdı. Gəncədə Qazağa qədər dəmiryolu stansiyasına nəzarət ona həvalə olunmuşdu. O, vəzifə səlahiyyətlərinə uyğun siqnal alır ki, yanvarın 19-da Gəncə şəhərinə içərisində hərbi texnika və əsgəri qüvvə aparılan iki qatar daxil olacaqdı. Məlumat alan kimi Yusif Məmmədov təcili olaraq özünü Ucar dəmiryolu stansiyasına çatdırıb. Burada o, stansiyanın o vaxtkı rəisi Namiq Rəhimovla görüşərək ondan Ucardan keçəcək Gəncəyə gedən 2674 sayılı qatırı dayandırmığı tələb edir. Stansiya rəisi bunun yolverilməz olduğunu və onlar üçün ağır nəticələr verəcəyini bildirir. Lakin polkovnik-leytenant ısrarından dönmür və

«ölüm» qatırı Kürdəmirə yaxınlaşdırır. Təcili tədbir görülməliydi. O, qatırı dayandırmıq üçün plan çizir, fikrini Kürdəmir dəmiryolu stansiyasının o vaxtkı rəisi İmaməli Allahverdiyevə bildirir. Stansiya rəisi bu təklifi qəbul etmir. Stansiya rəisi onun fəvqəladə bütün məsuliyyəti öz üzərinə götürən Yusif müəllim üzərinə ataraq «ölüm» qatırının Ucarla Kürdəmir arasında dayandırılmasına nail olur. Sonralar bu hadisəni xatırlayan hər iki stansiya rəisi onun fəvqəladə şücaətə qarşısında baş aydıqlarını dönə-dönə dilə gətirmişlər.

Yusif müəllim isə həmin gecə yalnız bir məsələ haqqında düşündürdü: ona sabah hansı cəza veriləcək? Lakin Yusif müəllimə cəza verilmədi. Həmin müəllimlə gecədə bütün Azərbaycan xalqına ağır cəza verilməmişdi, Bakı gülləboran edilməmişdi. 131 nəfər öldürülmüşdü, 744 nəfər əlil olmuşdu, 850 nəfər həbs olunaraq təcillə atılmışdı. Xüsusi təlim görmüş, quduzlaşmış, vəhşi xislətli rus qoşun birləşmələri üzə istiqamətdən Bakıya daxil olaraq qarşısına çıxan hər şeyi məhv etmiş, qocaya, uşağa, əliyə, dinc əhaliyə divan tutmuş və tarixdə misli görünməyən soyqırım aktı həyata keçirmişdi. Bu qatliam Gəncədə də ola bilərdi. Lakin Yusif müəllim kimi cəsur, mərd, vətənpərvər insanın hünəri, pəşəkərligi və sayıqlığı nəticəsində bunun qarşısı

bütün məsuliyyəti öz üzərinə götürür. Yusif Məmmədov özünü elektrovon kabinəsinə qalxır və maşindən aparılan yükün sənədlərini tələb edir. Sənədə «st.Kirovabad» sözləri yazılmışdı. O, anlaşıq ki, vaqonlar silah-sursatla doludur və Gəncəyə çatmamış Zazalı stansiyasında boşaldılacaq. Yusif müəllim dərhal Gəncə aeroportuna zəng edib, aeroport rəisi Adil Məvsümovla əlaqə saxlayır, vəziyyətin nə yerdə olduğunu ona başa salır. Burada Ucar ağsaqqallarının başına yığır, rus hərbiçilərini və zabıtları nahara dəvət edir və onlar yeyib-ıçmaya başlayırlar. Fərsətdən istifadə ediblər elektrovon depoya verilir. Lakin bununla da təhlükə sonulaşmamışdı. 2614 sayılı ikinci

aldı. O, bu barədə çox danışmaq istəmədi. Yusif müəllim şəhər Ağsaqqallar və Veteranlar qurumunun sədri olmaqla, gördüyü faydalı işlərlə və xeyir-xəsh əməllərlə ağsaqqal adını şəhərə, ləyaqətlə daşıyır. Vəzifə onun üçün önəmli deyil, önəmli olan millətini, xalqını xoşbəxt və bəxtəvər görməkdir. Onun fikrincə, insan maddi cəhətdən nə qədər zəngin olursa-olsun, ətrafında bir boşluq, bir problem yalaşarsa, o, xoşbəxt ola bilməz. Ən böyük arzusu doğma Qarabağımızı azad görməkdir. O, bu günün yaxında, özü də lap yaxında olduğunu inanır. Arzunuz çin olsun, Yusif müəllim!

Zülfü İLYASOV,
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü